

L'ACTUALITAT DE CONRAD Isidor Cònsul

Joseph Conrad, **L'agent secret**. Traducció de Montserrat Vancells. Edicions 62. Barcelona, 1997 / Joseph Conrad, **Lord Jim**. Traducció d'Enric Roig. Edicions Proa. Barcelona, 1997.

Les reedicions, aquests darrers mesos, de **Lord Jim** i **L'agent secret** han tornat a posar en òrbita d'actualitat Joseph Conrad, una de les veus més singulars de la novel·lística europea de finals del XIX i començaments del XX. I encara que **L'agent secret** (Edicions 62, 1994) fos una obra de traducció recent, **Lord Jim** feia prop de vint anys que havia estat publicada per Edicions Proa en versió catalana i semblava un llibre prematurament enterrat.

Joseph Conrad (1857-1924), fou un aventurer polonès (Józef Teodor Konrad Nalecz Korzeniowski) que el temps i la literatura mudaren en anglès d'adopció. Participà de l'experiència dels aventurers britànics dels anys daurats de l'imperi colonial i, convertit en escriptor anglès, publicà nombrosos relats d'aventures i llibres de viatge, sempre amb un toc d'exotisme, autenticitat i sabor de pàgines viscudes. El seu mèrit més evident és haver conjuminat la novel·la d'ambientació marinera i geografia tropical amb un tractament de profunditat psicològica i simbolisme intens; una literatura que posà en paral·lel l'èpica de l'aventura externa i el lirisme, sovint angoixat, de viatges a l'interior de l'ànima que només poden recalcar en el desconcert de l'esperit. Tot i que els seus personatges són diversos, s'ha dit que caminen de puntetes per la maroma de l'ambigüitat i en l'equilibri d'una opressiva solitud existencial. Així es dedueix de la filosofia del capità Marlow a **El cor de les tenebres**, que dubta de tot per no caure en el buit de l'horror del personatge absent, Kurtz, l'agent destacat de la companyia colonial que ha lliscat fins a embogir, víctima de la solitud i de la megalomania. O bé són personatges de mirada perduda, com el misteriós Lord Jim, anguniejat pel repte de la pròpia expiació.

L'eficàcia narrativa d'aquest doble joc dona a la novel·lística de Conrad un component precís d'universalitat, sobretot pel punt d'encontre que suposa un plantejament aventurer i exòtic, la seva relació amb el corc a l'ànima dels personatges i l'univers simbòlic que de tots dos plans se'n

deriva. Fet i fet, però, l'aventura només és un accident i l'home i les seves febleses són l'eix autèntic de la narrativa de Conrad. L'escriptor força els personatges fins a situacions límit per tal que exterioritzin els sentiments i es puguin explorar amb més atenció les seves reaccions.

L'HONOR DE LORD JIM

A **Lord Jim** (1900), Conrad plantejà la dramàtica història d'un jove atret per la mar, amb l'esperança d'un futur heroic i una vida enfebrada d'aventures, tot i que la realitat fou ben diferent. Embarcat com a oficial en el "Patna", una nau vella que transporta pelegrins musulmans, no és capaç d'evitar el moment de covardia a què tothom està exposat i, la nit que semblava que el vaixell s'enfonsava, l'abandonà amb el capità i deixà els pelegrins a la sort d'una mort inevitable. El "Patna", però, no s'acabà d'enfonsar i, surant a la deriva, fou descobert i remolcat per un canoner francès fins al port més proper. Dishonrat pel codi d'honor gremial en el judici posterior, Jim esdevé una ombra errant i solitària, un personatge misteriós que salta de port en port i que en fuig així que apareix la taca del seu passat. L'itinerari de fugida el porta fins a les geografies més allunyades d'orient on la dinàmica de la pròpia novel·la li fa recuperar l'honor perdut.

Com en altres novel·les, l'autor es val de la loquacitat i la verba expansiva del capità Marlow, el mateix personatge que el lector addicte troba a **Juventut** i a **El cor de les tenebres** i que la crítica ha relacionat sempre amb la veu impostada del propi Conrad. Marlow ha assistit al judici de Jim, s'ha deixat impressionar pel misteri del personatge, ha mirat de comprendre'l i l'ajuda perquè pugui convertir-se, novament, en **un dels nostres**. El desplegament de la novel·la segueix les petges erràtiques de Jim pel testimoni i els comentaris de Marlow: una narració deslligada i no exempta de cinisme perquè Jim només es pot redimir, recuperar l'honor i tornar a ser **un dels nostres**, com vol Marlow, pel benefici d'una mort heroica.

UNA NOVEL·LA DE FULLETÓ

Set anys després de **Lord Jim**, Conrad publicà **L'agent secret**, una novel·la a les antípodes de les formes literàries més populars i conegudes de

l'escriptor anglès. Ara Conrad deixava el mar i les geografies exòtiques per centrar-se en el detall d'un *fait divers* (l'atemptat a l'observatori de Greenwich, l'any 1894), i bastir una novel·la que ell mateix qualificà d'història senzilla -*A simple tale*. La trama de **L'agent secret** cavalca per la sordidesa i la misèria d'un espia infiltrat en cercles anarquistes i assalariat, d'altra banda, d'una ambaixada -segurament la russa- que l'obliga a promoure una acció terrorista que escalfi la repressió de la policia contra els revolucionaris. Adolf Verloc, l'agent secret, és un personatge indolent i mediocre, un espia d'opereta que fa la viu viu, casat amb una dona que no l'estima i propietari d'una llibreria on ven pornografia i serveix, de passada, per a les reunions d'uns anarquistes de molta loquacitat i poca acció. Davant l'ultimàtum de l'ambaixada i per no perdre el sou que en rep, Verloc ha de procedir personalment a executar l'atemptat amb l'ajut del seu cunyat que és un tipus a frec de la subnormalitat. El fracàs previsible de l'operació genera un daltabaix familiar i una dinàmica de sang i fetge que converteix el desllorigador de la trama en una dramàtica història de fulletó. Perquè la novel·la és també la història de Winnie Verloc, la muller de l'agent, i una experiència de desamor no gaire allunyada de la viscuda pel mateix Conrad.

La gràcia i els encerts de la novel·la treuen el nas per la mirada irònica i el distanciament de l'escriptor respecte de la narració. També pel patetisme amb què s'encara l'esfondrament del món d'Adolf Verloc: el bon home, enllà de la pròpia indolència, es creia justificat per la bondat dels sentiments familiars i per l'astúcia amb què havia aconseguit un passament gairebé de funcionari amb doble valència. La vida, però, és feta d'acció i no de bones intencions. Aquest és el drama.

Benvingudes siguin ambdues reedicions, sobretot la més vella, és clar. Rellançar **Lord Jim** suposa recuperar un títol de primer rengle i posar l'èmfasi en un autor que no s'hauria de moure mai dels prestatges de la quotidianitat. (Isidor Cònsul)